

אמר ליה, אפילו ברבתיא דכל אדם, מתקיימא בהאי שעתא, דשמיא וכוכביא ומלאכיא אמרי שירתא.

ועוד שמענא מאבא, דברבתיא יתירא הוספת ליה, ודא היא חדוותא. משום דהאי שעתא אמרי שמיא, (תהלים יט^ו) והוא פחתן יוצא מחפתו. מה החתן פשיוצא ישיש, כף היוצא לדריך ישי"ש כף היוצא לדריך ישי"ש.

ויאמר אלהים יהי אור. תפן תנינן, אמר רבי יוסי, מהו דכתיב (ישעיה כא יא) משא דומה אלי קרא משעיר שמר מה מלילה שמר מה מליל וגו'. אזלא הא מלתא, פי הא דאמר רבי יוחנן, כל הגליות שגלו ישראל מארצם, כלם היה גלוי לכל, וגלותא רביעאה, לא נגלה לעולם, ואיזהו גלות הרביעי. זהו שהיה משעיר, שהוא עשו, דכתיב (בראשית לו ה) וישב עשו בהר שעיר.

אמר רבי למה נקרא שמו שעיר. על שם תוקף וחוזק, העול הכבד, שמונעין מהם התורה והעבודה, וזהו עול על נשמתם שנותנין על ישראל. שעיר הוא תק"ף בגימטריא. וזהו הגלות שישאל יושבים בה, היא משא דומה. כלומר, בחשאי, דבר שלא נגלה מהלב לפה. שנאמר, (ישעיה סג ד) כי יום נקם בלבי, וגו'.

רבי יצחק פתח, (דברים לד ו) ויקבר אתו בני בארץ מואב מול בית פעור. וכתיב ולא ידע איש את קברתו עד היום הזה. אמר הקדוש ברוך הוא, שוטים הם המחשבים קצי משיחא, דבר שלא גליתי לעולם, שנאמר (ישעיה טז ט) כי יום נקם בלבי, לבא לפומא לא גליא, ואינון משתדלי למחשב קצי. בהאי נחזי תלתא סימני, כתבית ואחזית לדרי

ברכתו של כל אדם מתקיימת בפעיה הזו, שהשמים והכוכבים והמלאכים אומרים שירה.

ועוד שמעתי מאבא, שברכה יתרה הוספת לו, וזוהי שמחה, משום שהפעיה הזו אומרים השמים, (תהלים יט) והוא פחתן יוצא מחפתו. מה החתן פשיוצא ישיש, כף היוצא לדריך ישי"ש בפעיה הזו.

ויאמר אלהים יהי אור (בראשית א). שם שנינו אמר רבי יוסי, מהו שפכתוב (ישעיה כא) משא דומה אלי קרא משעיר שמר מה מלילה שמר מה מליל וגו', דבר זה חולף, כמו זה שאמר רבי יוחנן, כל הגליות שגלו ישראל מארצם, כלם היה גלוי לכל, והגלות הרביעית לא נגלה לעולם. ואיזהו גלות הרביעית? זה שהוא משעיר, שהוא עשו, וכתוב (בראשית לו) וישב עשו בהר שעיר. אמר רבי, למה נקרא שמו שעיר? על שם תוקף וחוזק, העל הכבד, שמונעם מהם התורה והעבודה. וזהו על על נשמתם שנותנים על ישראל. שעיר הוא תק"ף בגימטריא, וזהו הגלות שישאל יושבים בה, הוא משא דומה, כלומר בחשאי, דבר שלא נגלה מהלב לפה, שנאמר (ישעיה טז ט) כי יום נקם בלבי וגו'.

רבי יצחק פתח, (דברים לד ו) ויקבר אתו בני בארץ מואב מול בית פעור, וכתוב (שם) ולא ידע איש את קברתו עד היום הזה. אמר הקדוש ברוך הוא, שוטים הם המחשבים את קץ המשיח, דבר שלא גליתי לעולם, שנאמר (ישעיה טז ט) כי יום נקם בלבי. הלב לפה לא גלה, ואתם משתדלים לחשב את הקץ שלי?!

בזה נראה שלשה סימנים כתבתי והראיתי לדורות העולם

בְּקִבּוּרְתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה עֲבָדִי, וְאֵלּוּ
הֵם: בְּגִיא, בְּאֶרֶץ מוֹאָב, מוֹל בֵּית
פְּעוּר. הֲרֵאִיתִי וְנִתְּתִי סִמְנִים לְכָל
הָעוֹלָם, וְלֹא יוֹדְעִים אִיפֹה
קִבּוּרְתּוֹ, שְׁפֹתוֹב וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת
קִבְרָתוֹ. דָּבָר שֶׁלֹּא גִלִּיתִי וְלֹא
הֲרֵאִיתִי, אִיךָ אוֹמְרִים שְׁטוֹת וְשִׁקְר
לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּזֶה?!

זֶהוּ שְׁפֹתוֹב (שם כא) מִשָּׂא דוּמָה אֵלֵי
קָרָא מִשְׁעִיר. אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל
שִׁקְוֹרָאִים לְקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵהֶעַל
הַכֶּבֶד שֶׁל בְּנֵי שְׁעִיר. וְמָה
אוֹמְרִים? (שם) שִׁמְר מַה מְלִילָה
וְגו'. רְצוּנוֹ לומר, רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם,
אֵתָּה הוּא שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל ה', עַד
מִתִּי אָנוּ בְּזֶה הַגְּלוּת שְׁדוּמָה
לְלִילָה? אָמַר לָנוּ מַה מְלִילָה, מַה
תְּהִיָּה מִזֶּה הַלִּילָה, מִתִּי תוֹצִיאָנוּ
מִמְּנָה?

בֹּא וּרְאֵה מַה שְׁכָתוֹב אַחֲרָיו, (שם)
אָמַר שִׁמְר אֵתָּה בְּקָר וְגַם לִילָה.
אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא
שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל: בֹּא בְּקָר, הִבְאֵתִי
וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִן הַגְּלוּת, וְלֹא
זְכִיתֶם לְהִיּוֹת בְּבִקְר. וְגַם לִילָה,
הִבְאֵתִי לָכֶם הַלִּילָה, וְהֶאֱפֵלְתִי
אֶתְכֶם בְּבוֹר הַגְּלוּת הַזֶּה שֶׁהוּא
כְּלִילָה. (שם) אִם תְּבַעֲיוֹן בְּעִיּוֹ, אִם
אִתֶּם מִבְּקָשִׁים לְדַעַת קֶץ גְּאֻלְתְּכֶם
מִתִּי תִהְיֶה וְאִימְתִי תָבֹאוּ לְאַרְצְכֶם
- (שם) שׁוּבוּ אִתִּי. שׁוּבוּ בְּתִשׁוּבָה
וּמִידָ אִתִּי. כִּי זֶה שֶׁאָמַר רַבִּי
יְהוּדָה, אֵינן קֶץ הַגְּלוּת נִתְּלָה אֵלּא
בְּתִשׁוּבָה, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים צה, יז) הַיּוֹם
אִם בְּקָלוֹ תִשְׁמְעוּ.

וּבִיּוֹן שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, נִרְמַז הֶרְמֵז
הַגְּדוֹל הַזֶּה בְּרִזֵּי הַסְּתָרִים, שֶׁנֶּאֱמַר
(בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר
וַיְהִי אוֹר. פְּלוּמֵר, יְהִי רֵז. וְרֵז וְאוֹר, דָּבָר
דְּבָר אֶחָד הוּא. וַיִּרְא אֱלֹהִים לְזֶה
הַרֵז כִּי טוֹב לְהִיּוֹת בְּרֵז וְסוּד כְּדִי
שֶׁלֹּא יִתְגַּלֶּה לְשׁוּם אָדָם, שֶׁאֲלֵמְלִי
יִתְגַּלֶּה, כִּמְהָ פְרִיצִים מִבְּנֵי עַמְנוּ
יִלְכוּ לְאַבְדוֹן.

עֲלָמָא, בְּקִבּוּרְתִּיהָ דְּמֹשֶׁה עֲבָדִי. וְאֵלִין אֵינּוֹן
בְּגִיא, בְּאֶרֶץ מוֹאָב, מוֹל בֵּית פְּעוּר. אַחֲזִית,
וַיְהִי בֵּית סִמְנִים לְכָל־הוֹן דְּעֲלָמָא, וְלֹא יָדְעִי
קִבּוּרְתִּיהָ, דְּכִתִּיב וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קִבּוּרְתּוֹ.
דְּבָר שֶׁלֹּא גִלִּיתִי וְלֹא הֲרֵאִיתִי, הִיאָךְ אָמְרִי
שְׁטוּתָא וְשִׁקְרוּתָא קָמִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּהַךְ.
הֲרָא הוּא דְּכִתִּיב, (ישעיה כא יא) מִשָּׂא דוּמָה אֵלֵי
קוּרָא מִשְׁעִיר, אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, שִׁקְוֹרָאִין
לְהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מֵעוֹל כְּבֵד שֶׁל בְּנֵי שְׁעִיר.
וּמֵאֵי אָמְרִי, שִׁמְר מַה מְלִילָה וְגו'. רְצוּנוֹ
לומר, רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם אֵתָּה הוּא שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל
ה'. עַד מִתִּי אָנוּ בְּזֶה הַגְּלוּת שְׁדוּמָה לְלִילָה,
אָמַר לָנוּ, מַה מְלִילָה, מַה תְּהִיָּה מִזֶּה הַלִּילָה,
אִימְתִי תוֹצִיאָנוּ מִמְּנָה.

בֹּא וּרְאֵה מֵאֵי דְּכִתִּיב בְּתַרְיָה, אָמַר שִׁמְר אֵתָּה
בְּקָר וְגַם לִילָה, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
שֶׁהוּא שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל, אֵתָּה בְּקָר, הִבְאֵתִי
וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִן הַגְּלוּת, וְלֹא זְכִיתֶם לְהִיּוֹת
בְּבִקְר, וְגַם לִילָה, הִבְאֵתִי לָכֶם הַלִּילָה
וְהֶאֱפֵלְתִי אֶתְכֶם בְּבוֹר הַגְּלוּת הַזֶּה שֶׁהוּא
כְּלִילָה. אִם תְּבַעֲיוֹן בְּעִיּוֹ, אִם אִתֶּם מִבְּקָשִׁים
לְדַעַת קֶץ גְּאֻלְתְּכֶם אִימְתִי תִהְיֶה, וְאִימְתִי
תָּבֹאוּ לְאַרְצְכֶם. שׁוּבוּ אִתִּי. שׁוּבוּ בְּתִשׁוּבָה
וּמִידָ אִתִּי. כִּי הָא דְּאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵינן קֶץ
הַגְּלוּת נִתְּלָה אֵלּא בְּתִשׁוּבָה, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים צה יז)
הַיּוֹם אִם (דף יב ע"ב) בְּקוּלוֹ תִשְׁמְעוּ.

וּבִיּוֹן שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, נִרְמַז הֶרְמֵז הַגְּדוֹל הַזֶּה,
בְּרִזֵּי הַסְּתָרִים, שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי
אוֹר וַיְהִי אוֹר. פְּלוּמֵר, יְהִי רֵז. וְרֵז וְאוֹר, דָּבָר
אֶחָד הוּא. וַיִּרְא אֱלֹהִים לְזֶה הַרֵז, כִּי טוֹב
לְהִיּוֹת בְּרֵז וְסוּד, כְּדִי שֶׁלֹּא יִתְגַּלֶּה לְשׁוּם אָדָם,
שֶׁאֲלֵמְלִי יִתְגַּלֶּה, כִּמְהָ פְרִיצִים מִבְּנֵי עַמְנוּ יִלְכוּ
לְאַבְדוֹן.

וְעַל שְׁנֵהָיָה בְּרָזָא וְסוּד, הַבְּדִיל אֱלֹהִים בֵּין
הָאוּר וּבֵין הַחֶשֶׁךְ, בֵּין אוֹמְתוֹ שֶׁהוּא
הָאוּר. וּבֵין הָאוֹמְתוֹ שֶׁהֵם הַחֶשֶׁךְ. שְׁנֵאָמַר
(שְׁמוּאֵל א ב ט) וּרְשָׁעִים בַּחֶשֶׁךְ יִדְמוּ. וְעוֹד כְּתִיב,
(תְּהִלִּים פב ה) בַּחֲשֶׁכָה יִתְהַלְכוּ. וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוּר
יוֹם. אָמַר רַבִּי, זֶה יוֹם קֶץ הַגְּאוּלָּה. שְׁנֵאָמַר
(זכוריה יד א) הִנֵּה יוֹם בָּא לָהּ, זֶה יוֹם הַקֶּץ.

ר' יוסי בן חלפתא, הוה יתיב קמיה דר' יצחק,
אמר ליה מידי שמיע ליה למר, על מה
אתאריך יומא דמשיחא מן גלותא דא. אמר
ליה, לא אתאריך אלא על ביטול אורייתא.
דהכי שמענא מרב המנונא סבא, תלתא גליות
גלו ישראל, וחרו פזכותהון דתלתא אבות.
וגלותא רביעאה בזכותא דמשה יתחזרון.

תא ואחזי לך, דלא איתגלו ישראל אלא על
ביטול תורה. שנאמר (ירמיה ט יב) ויאמר ה'
על עזבם את תורתי. אמר הקדוש ברוך הוא,
בגליות הראשונות, חזרו בזכות אברהם יצחק
ויעקב, עכשיו, הם חטאו בתורה שנתתי
למשה, ונקראת על שמו, שנאמר (מלאכי ג כב)
זכרו תורת משה עבדי. פד יתובין ויתעסקון
בתורתו, בזכות משה אני גואלם.

על פן נאמר בתורה, (דברים לג ד) תורה צוה לנו
משה, כדי לשמרה ולעסוק בה. ואם לאו,
מורשה קהלת יעקב, מורשה: דא מספנותא
הוא. כמה דאתא אמר (שמואל א ב ז) ה' מוריש
ומעשיר, מלמד דלא אתיא מספנותא לברתיה
דייעקב, אלא על דלא אתעסקו בפיקודין
דאורייתא.

רבי חזקיה אמר, אנא הוית באתריהון
דערבאי, וחמית גוברין דהוו מתטמרין
ביני טוראי, במערפתא, ואתו מערב שבת לערב
שבת לברתיהון. אמרית להון, מה דין דאתון

וְעַל שְׁנֵהָיָה בְּרָזָא וְסוּד, הַבְּדִיל
אֱלֹהִים בֵּין הָאוּר וּבֵין הַחֶשֶׁךְ, בֵּין
אוֹמְתוֹ שֶׁהוּא הָאוּר, וּבֵין הָאוֹמְתוֹ
שֶׁהֵם הַחֶשֶׁךְ, שְׁנֵאָמַר וּרְשָׁעִים
בַּחֶשֶׁךְ יִדְמוּ. וְעוֹד כְּתִיב (תְּהִלִּים פב)
בַּחֲשֶׁכָה יִתְהַלְכוּ. (בראשית א) וַיִּקְרָא
אֱלֹהִים לְאוּר יוֹם, אָמַר רַבִּי, זֶה
יוֹם קֶץ הַגְּאוּלָּה, שְׁנֵאָמַר (זכוריה יד)
הִנֵּה יוֹם בָּא לָהּ, זֶה יוֹם הַקֶּץ.

רבי יוסי בן חלפתא היה יושב
לפני רבי יצחק. אמר לו: דבר
שמוע לו למר, על מה התאריך
יום המשיח מהגלות הזו? אמר
לו: לא התאריך אלא על בטול
תורה, שכך שמעתי מרב המנונא
סבא, שלש גליות גלו ישראל,
וחרו בזכותם של שלשה אבות,
ובגלות הרביעית יחזרו בזכות
משה.

בא ואראה לך, לא גלו ישראל
אלא על בטול תורה, שנאמר
(ירמיה ט) ויאמר ה' על עזבם את
תורתי. אמר הקדוש ברוך הוא,
בגליות הראשונות חזרו בזכות
אברהם יצחק ויעקב, עכשו הם
חטאו בתורה שנתתי למשה,
ונקראת על שמו, שנאמר (מלאכי
ג) זכרו תורת משה עבדי.
כשישובו ויתעסקו בתורתו,
בזכות משה אני גואלם.

על פן נאמר בתורה (דברים לג ד) תורה
צוה לנו משה, כדי לשמרה
ולעסוק בה, ואם לאו, מורשה
קהלת יעקב. מורשה - זוהי
העניות, כמו שנאמר ה' מוריש
ומעשיר. מלמד שלא ראה עניות
לבת יעקב אלא על שלא התעסקו
במצוות התורה.

רבי חזקיה אמר, אני הייתי
במקומות הערביים, וראיתי
גברים שהיו מסתתרים בין
ההרים במערה, ובאו מערב שבת
לערב שבת לברתיהם. אמרתי
להם: מה זה מה שאתם עושים?